

СУТНІСТЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ЦИФРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Черненко Варвара Петрівна

кандидат фізико-математичних наук, доцент
Обласний коледж "Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія
імені А. С. Макаренка"
Полтавської обласної ради
ORCID: 0000-0002-2728-6876
varvara.chernenko@ukr.net

В даній науковій статті порушено проблему важливості розвитку критичного мислення у майбутніх фахівців з цифрового менеджменту в умовах сучасного бізнес-середовища. Цифровий менеджмент, на сьогоднішній день, став не лише стратегічно важливою галуззю у сучасних організаціях, а й критичною складовою їхньої успішної діяльності. Висока конкуренція, швидкі зміни технологій та постійно зростаючі очікування клієнтів роблять неможливим управління без здатності аналізувати інформацію, приймати стратегічні рішення та ефективно використовувати доступні ресурси. Цифровий менеджмент надає інструменти для ефективної обробки даних та впровадження інновацій, але успішне управління вимагає не лише технічних знань, а й критичного мислення. Критичне мислення є ключовою компетентністю фахівців у галузі цифрового менеджменту, оскільки вона дозволяє аналізувати складні проблеми, приймати обґрунтовані рішення та стимулювати постійне вдосконалення. Дослідження показує, що фахівці з високим рівнем розвитку критичного мислення, здатні ефективно вирішувати завдання, адаптуватися до змін у бізнес-середовищі та раціонально використовувати цифрові технології; організації, які мають в своєму складі таких фахівців частіше приймають виважені рішення, що сприяє розвитку не лише самої компанії, а й суспільства в цілому. Запропоновані практичні рекомендації щодо покращення процесу навчання майбутніх фахівців з цифрового менеджменту включають в себе впровадження в освітні програми навчальні дисципліни, орієнтовані на розвиток критичного мислення, використання інтерактивних методів навчання та створення сприятливого середовища для розвитку цих навичок. Впровадження нових педагогічних технологій та методик, спрямованих на розвиток критичного мислення, дозволить підготувати фахівців, які зможуть ефективно вирішувати складні завдання, адаптуватися до мінливих умов та приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності. Результати дослідження допоможуть удосконалити процес підготовки фахівців з цифрового менеджменту та сприятимуть розвитку у них навичок критичного мислення, які є необхідними для успішної роботи у сучасному динамічному світі.

Ключові слова: цифрова трансформація, когнітивний процес, ефективне управління, діджитал-менеджер.

DOI: <https://doi.org/10.32782/bsnau.2024.2.7>

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасний світ стрімко діджиталізується, і цифрові технології відіграють все більш значущу роль у всіх сферах життя. Ця динаміка створює потребу у спеціалістах, які мають глибокі знання в галузі цифрового менеджменту та вміють критично мислити, щоб ефективно вирішувати складні завдання та адаптуватися до змінних умов.

Проблема виникає в тому, що в контексті цифрового менеджменту стає особливим процес успішного розвитку критичного мислення у майбутніх спеціалістів-управлінців. Це складний когнітивний процес, який включає аналіз інформації, оцінку аргументів та прийняття обґрунтованих рішень. Здатність аналізувати великий обсяг даних, визначати їх достовірність, генерувати нові ідеї та шляхи вирішення проблеми стає ключовим моментом для майбутніх фахівців у галузі менеджменту. Важливо підкреслити, що така навичка не є вродженою, і важливо розвивати її в процесі життя та навчання. Тому виникає потреба у розробці методів та підходів щодо формування критичного мислення у студентів-менеджерів, щоб підготувати їх до викликів цифрової ери. Це робить

нагальною потребою у фахівцях, які володіють не лише глибокими знаннями у галузі цифрового менеджменту, але й критичним мисленням, що дозволить їм ефективно вирішувати складні завдання та адаптуватися до мінливих умов.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В епоху цифрової трансформації, що відзначається стрімким розвитком та широким впровадженням цифрових технологій у різноманітні сфери людської діяльності, цифровий менеджмент стає невід'ємною складовою сучасного управління. Цей процес забезпечує організаціям можливість ефективного використання цифрових технологій для досягнення стратегічних цілей, підвищення конкурентоспроможності та адаптації до змін у вимогах та умовах ведення бізнесу.

Питання дослідження цифрового менеджменту широко описані зарубіжними науковцями, такими як: Nambisan S., Lyytinen K., Majchrzak A., Song M. [1], Appio F. P., Frattini F., Petruzzelli A. M., Neirotti P. [2], Dieny K. [3], Hughes J. [4]. Вчені відзначають велике значення цифрового менеджменту в розвитку організацій,

проте кожен автор має власний підхід до досягнення кінцевої мети.

Серед українських вчених вагоми вклад у розкриття тематики цифрового менеджменту здійснили Ковтуненко К.В., Нетреба М.М., Шибіріна С.О., Короленко О.Б., Баранов В.В. Так, у статті [5] обговорено актуальність та сутність цифрового менеджменту, вивчено напрями розвитку процесів цифровізації менеджменту та важливість кваліфікованих трудових ресурсів для ефективного застосування інноваційних підходів. Встановлено сильні сторони цифрового менеджменту та водночас підкреслено, що автоматизація має сприяти, а не заміщати, управління, і важливо зберігати важливість людей у цьому процесі. У роботі [6] аналізуються особливості digital-менеджменту, його важливість для бізнесу та роль менеджерів. Дослідження висвітлює можливості та проблеми цифрового менеджменту, пропонуючи кроки для максимальної ефективності в його використанні. Результати дослідження [7] можуть бути корисні як для практиків, так і для теоретиків у галузі менеджменту, оскільки вони висвітлюють широкий спектр питань, пов'язаних з впровадженням цифрових технологій в управлінську діяльність. статті досліджено перехід до цифрової економіки та вплив цифрового менеджменту на систему управління організаціями. Проаналізовано теоретичні аспекти розвитку цифрового управління, визначено його відмінні риси порівняно з традиційним підходом. Детально проаналізовано реалізацію інструментів цифрового менеджменту, включаючи технічне забезпечення та готовність персоналу до впровадження інноваційних практик.

Формування цілей статті. Дослідження ролі критичного мислення у підготовці майбутніх фахівців з цифрового менеджменту та надання рекомендацій для покращення процесу навчання з урахуванням цифрових технологій.

Методи дослідження. У дослідженні використано такі методи: теоретичний аналіз наукової літератури, наукова абстракція, логічне узагальнення.

Результати дослідження. Значущість цифрового менеджменту в епоху цифрової трансформації визначається декількома факторами. Перш за все, зростання обсягів даних, які зберігаються та обробляються організаціями, вимагає відповідного підходу до їх управління, а цифровий менеджмент надає засоби для ефективної обробки цих даних та отримання з них цінної інформації. Другим важливим аспектом є швидкий розвиток нових цифрових технологій, які надають організаціям нові можливості для покращення своєї діяльності. Цифровий менеджмент дозволяє впроваджувати ці технології в роботу організації та оптимально використовувати їх потенціал. Крім того, зміна у поведінці споживачів під впливом цифрових технологій ставить перед організаціями завдання кращого розуміння потреб своїх клієнтів та пропонування їм продуктів та послуг, що відповідають їх очікуванням.

Критичне мислення є базовою навичкою, яка лежить в основі ефективного управління. Це дозволяє менеджерам приймати обґрунтовані рішення, сприяти інноваціям,

ефективно спілкуватися та стимулювати постійне удосконалення. Усе це є вкрай важливим для досягнення успіху в конкурентному організаційному середовищі, яке характеризується високою динамічністю.

Критичне мислення та ефективне управління є невід'ємними компонентами успішної діяльності організацій. Розглянемо взаємозв'язок між даними аспектами [8].

1. *Вирішення проблем.* Критичне мислення допомагає менеджерам аналізувати та розв'язувати складні проблеми, що є необхідною частиною ефективного управління. Менеджери, які володіють цими навичками, здатні краще діагностувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення для їх вирішення.

2. *Прийняття рішень.* Критичне мислення допомагає менеджерам збирати та аналізувати інформацію для обґрунтованого прийняття рішень, що є ключовим аспектом управління.

3. *Інновації та креативність.* Критичне мислення спонукає менеджерів досліджувати інноваційні рішення, що є важливим для забезпечення конкурентоспроможності організації.

4. *Стратегічне планування.* Критичне мислення допомагає менеджерам розробляти стратегічні плани, які враховують поточний стан організації та майбутні виклики.

5. *Комунікація та лідерство.* Критичне мислення сприяє ефективній комунікації та лідерству, допомагаючи менеджерам доносити свої ідеї та приймати обґрунтовані рішення.

6. *Управління ризиками.* Критичне мислення допомагає менеджерам оцінювати та керувати ризиками, що є необхідною складовою успішного управління.

7. *Постійне вдосконалення.* Критичне мислення сприяє постійному вдосконаленню процесів та продуктивності, що є важливим для успіху організації в динамічному бізнес-середовищі.

Ми погоджуємося з думкою Рубцової В. В. та Саліонович Л. М., що "головною метою технологій розвитку критичного мислення є розвиток інтелектуальних здібностей, рефлексивного мислення, когнітивних і метакогнітивних умінь високого рівня" [9].

Розвиток критичного мислення у майбутніх фахівців з цифрового менеджменту передбачає набуття навичок аналізу, порівняння та критичного оцінювання достовірності та надійності джерел даних, інформації та цифрового контенту. Це включає в себе вміння аналізувати, розуміти та критично оцінювати дані, інформацію та цифровий матеріал з метою формування обґрунтованих висновків і прийняття інформованих рішень [11].

Доктори Річард Пол і Лінда Елдер, вчені з галузі організації критичного мислення, встановили сім загальних інтелектуальних стандартів, які варто використовувати для оцінки якості міркувань у будь-який момент: чіткість, достовірність, точність, актуальність, глибина, широта та логічність. Ці стандарти взаємопов'язані, і кожен з них прямо пов'язаний з попереднім, формуючи систему критеріїв для критичного аналізу думок і міркувань.

Критичне мислення виступає провідним трендом сучасного освітнього процесу та вимагає впровадження

нових технологій в педагогічну діяльність. Розглянемо особливості деяки впровадження [11].

1. У педагогічній практиці часто не враховується складність критичного мислення, яке не лише є антиподом догматичного підходу, але й представляє собою “вищий рівень” мислення, об’єднуючи критичність, аналітичність та творчість думки. Критичне мислення включає синтетичний і аналітичний підходи, репродуктивне і продуктивне, а також теоретичне і практичне мислення. Це підкреслює, що у вихованні критичного мислення не може бути лінійного підходу, а отже, не існує єдиного правильного методу навчання критичного мислення.

2. Складність критичного мислення також полягає у двох синергійно пов’язаних аспектах: афективному і когнітивному. Перший пов’язаний з природною допитливістю особистості і бажанням отримати аргументовану інформацію, тоді як другий реалізується через раціональний алгоритм навчання.

3. Мета розвитку критичного мислення полягає не лише у формуванні ефективних ідей та дій для вирішення наукових, технологічних і підприємницьких завдань, а й у підтримці демократичних цінностей. Важливо навчити переконливо аргументувати свої позиції і протистояти маніпуляціям, що особливо актуально в епоху розквіту медіа та інформаційних технологій. Уміння сумніватися, перевіряти інформацію і відсіювати неправду є засобом “інтелектуальної гігієни”.

На основі проведеного дослідження можна сформулювати такі рекомендації щодо покращення процесу навчання майбутніх фахівців з цифрового менеджменту з урахуванням розвитку критичного мислення.

1. Впровадження в навчальні програми дисциплін, які орієнтовані на розвиток критичного мислення.

2. Використання інтерактивних та активних методів навчання, які стимулюють критичне мислення студентів.

3. Створення середовища, яке сприяє розвитку критичного мислення, де студенти можуть вільно висловлювати свої думки та ідеї.

4. Залучення до навчального процесу фахівців-практиків, які можуть поділитися своїм досвідом застосування критичного мислення в роботі.

5. Використання сучасних ІТ-інструментів для розвитку навичок критичного мислення студентів.

Висновки. Розвиток критичного мислення у майбутніх фахівців з цифрового менеджменту є важливим завданням сучасної вищої освіти. Критичне мислення є ключовою компетентністю для фахівців у галузі цифрового менеджменту, адже воно дозволяє їм ефективно вирішувати складні та неоднозначні завдання, які виникають в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій; адаптуватися до мінливих умов та приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності; генерувати нові ідеї та креативно підходити до вирішення проблем; взаємодіяти з великими обсягами інформації та критично її оцінювати; доцільно використовувати цифрові технології та усвідомлювати їх вплив на суспільство. Аналіз різних підходів до розвитку критичного мислення підкреслює його складність і багатогранність. Підготовка майбутніх фахівців з цифрового менеджменту повинна враховувати цю складність і пропонувати інтегровані підходи, які сприяють розвитку як когнітивних, так і афективних аспектів критичного мислення.

Щодо практичної реалізації розвитку критичного мислення, важливо впроваджувати в навчальні програми спеціалізовані дисципліни, які сприяють аналізу та критичному оцінюванню інформації. Використання інтерактивних методів навчання, створення сприятливого середовища для вільного висловлення думок та залучення практиків з цифрового менеджменту до освітнього процесу можуть значно покращити якість підготовки майбутніх фахівців.

Список використаної літератури:

1. Nambisan S., Lyytinen K., Majchrzak A., Song M. Digital Innovation Management: Reinventing Innovation Management Research in a Digital World. *MIS Quarterly*. 2017. Vol. 41(1). P. 223–238. URL: <https://www.jstor.org/stable/26629644>
2. Appio F.P., Frattini F., Petruzzelli A.M., Neirotti P. Digital Transformation and Innovation Management: A Synthesis of Existing Research and an Agenda for Future Studies. *Journal of Product Innovation Management*. 2021. Vol. 38 (1). P. 4–20. DOI: <https://doi.org/10.1111/jpim.12562>
3. CallSource. URL: <https://www.callsource.com/blog/the-ultimate-guide-to-digital-management/> (дата звернення: 12.04.2024).
4. KeyStone Masterstudies URL: <https://www.masterstudies.com/article/why-study-digital-management/> (дата звернення: 12.04.2024).
5. Бут-Гусаїм О.Г., Ковтуненко К.В. Цифровий менеджмент: проблеми та перспективи розвитку. *Бізнес Інформ*. 2020. № 6. С. 297–304. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-6-297-304>
6. Нетреба М.М., Шибіріна С.О., Короленко О.Б. Digital-менеджмент як механізм ефективності бізнесових структур. *Наукові перспективи*. 2022. № 5(23). С. 246–258. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-5\(23\)-246-258](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-5(23)-246-258)
7. Баранов В.В. Цифровий менеджмент як невід’ємний складник цифрової економіки. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 1 (24). С. 57–62. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-1-9>
8. Quora. URL: <https://www.quora.com/What-is-the-connection-between-critical-thinking-and-effective-management> (дата звернення: 12.04.2024).
9. Рубцова В.В., Саліонович Л.М. Технології розвитку критичного мислення як основа формування професійних компетентностей фахівців із медіакомунікацій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2016. № 23. Т. 2. С. 103–106.
10. Воронкова В.Г., Олексенко Р.І., Нікітенко В.О. Формування цифрових компетентностей у процесі викладання дисциплін управлінського циклу. *Збірник науково-методичних праць Таверійського державного аграрно-технологічного університету імені Дмитра Моторного*. 2020. Т. 24. С. 73–81.

11. Саух П. Розвиток критичного мислення як провідний тренд сучасного освітнього процесу. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2021. Вип. 2. С. 7–15.

References:

1. Nambisan S., Lyytinen K., Majchrzak A., Song M. (2017) Digital Innovation Management: Reinventing Innovation Management Research in a Digital World. *MIS Quarterly*, vol. 41(1), pp. 223–238. Available at: <https://www.jstor.org/stable/26629644>
2. Appio F. P., Frattini F., Petruzzelli A. M., Neirotti P. (2021) Digital Transformation and Innovation Management: A Synthesis of Existing Research and an Agenda for Future Studies. *Journal of Product Innovation Management*, vol. 38 (1). pp. 4–20. DOI: <https://doi.org/10.1111/jpim.12562>
3. CallSource. Available at: <https://www.callsource.com/blog/the-ultimate-guide-to-digital-management/> (accessed April 12, 2024).
4. KeyStone Masterstudies Available at: <https://www.masterstudies.com/article/why-study-digital-management/> (accessed April 12, 2024).
5. But-Gusaim O. H., Kovtunenکو K. V. (2020) Tsyfrovyy menedzhment: problemy ta perspektyvy rozvytku [Digital Management: The Development Problems and Prospects]. *Biznes Inform*, no. 6, pp. 297–304. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-6-297-304>
6. Neteba M. M., Shybirina S. O., Korolenko O. B. (2022) Digital-menedzhment yak mekhanizm efektyvnosti biznesovyykh struktur [Digital management as a mechanism for efficiency of business structures]. *Naukovi perspektyvy*, no. 5(23), pp. 246–258. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-5\(23\)-246-258](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-5(23)-246-258)
7. Baranov V. V. (2021) Tsyfrovyy menedzhment yak nevidyemnyy skladnyk tsyfrovoy ekonomiky [Digital management as an integral component of the digital economy]. *Prsazovskyy ekonomichnyy visnyk*, vol. 1 (24), pp. 57–62. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-1-9>
8. Quora. Available at: <https://www.quora.com/What-is-the-connection-between-critical-thinking-and-effective-management> (accessed April 12, 2024).
9. Rubtsova V., Salionovich L. (2016) Tekhnolohii rozvytku krytychnoho myslennia yak osnova formuvannia profesynykh kompetentnosti fakhivtsiv iz mediakomunikatsii [Technologies of developing critical thinking as the basis for forming professional competences of media communication specialists]. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Philology*, no. 23, vol. 2, pp. 103–106.
10. Voronkova V., Oleksenko R., Nikitenko V. (2020) Formuvannya tsyfrovyykh kompetentnosti u protsesi vykladannya dystsyplin upravlyns'koho tsykladu [The formation of digital competences in the process of teaching disciplines of the management cycle]. *Zbirnyk naukovo-metodychnykh prats Tavriyskoho derzhavnogo ahrotekhnolohichnogo universytetu imeni Dmytra Motornoho*, vol. 24, pp. 73–81.
11. Saukh P. (2021) Rozvytok krytychnoho myslennia yak providnyi trend suchasnoho osvitnoho protsesu [Development of critical thinking as a leading trend in the modern educational process]. *Neperervna profesijna osvita: teoriia i praktyka*, vol. 2, pp. 7–15.

Varvara Chernenko, PhD, Associate Professor, Regional College "Kremenchuk A. S. Makarenka Humanitarian and Technological Academy" of Poltava Regional Council

THE ESSENCE OF CRITICAL THINKING IN THE CONTEXT OF TRAINING FUTURE PROFESSIONALS IN DIGITAL MANAGEMENT

This scientific article addresses the importance of developing critical thinking skills in future digital management professionals within the context of the modern business environment. Digital management has become not only a strategically important field in contemporary organizations but also a critical component of their success. High competition, rapid technological changes, and ever-increasing customer expectations make it impossible to manage without the ability to analyze information, make strategic decisions, and effectively utilize available resources. Digital management provides tools for effective data processing and innovation implementation, but successful management requires not only technical knowledge but also critical thinking. Critical thinking is a key competency for professionals in the field of digital management as it allows for the analysis of complex problems, making informed decisions, and stimulating continuous improvement. Research shows that professionals with a high level of critical thinking development are able to effectively solve tasks, adapt to changes in the business environment, and rationalize the use of digital technologies. Organizations that have such professionals are more likely to make balanced decisions, which contributes to the development not only of the company itself but also of society as a whole. The proposed practical recommendations for improving the education process of future digital management professionals include the integration of disciplines focused on developing critical thinking into educational programs, the use of interactive teaching methods, and the creation of a conducive environment for the development of these skills. The implementation of new pedagogical technologies and methodologies aimed at developing critical thinking will enable the preparation of professionals who can effectively solve complex tasks, adapt to changing conditions, and make informed decisions in uncertain environments. The results of the research will help improve the process of preparing digital management professionals and promote the development of critical thinking skills necessary for successful work in the modern dynamic world.

Key words: digital transformation, cognitive process, effective management, digital manager.

Дата надходження до редакції: 12.04.2024 р.